

Toetsing Wet natuurbescherming

Elhorst-Vloedbelt, Zenderen

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Toetsing Wet natuurbescherming

Elhorst-Vloedbelt, Zenderen

Opdrachtgever

Twence Afvalverwerking
T.a.v. de heer J. Kroon
Postbus 870
7550 AW Hengelo (Ov)

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7470 AB Goor
0547-727019
goor@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P8623
Datum: 12-6-2018
Projectleider: Vincent de Lenne
Opgesteld: Marleen Hoofd
Gecontroleerd: Vincent de Lenne

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken.

INHOUD

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	5
2.1	Huidige situatie	5
2.2	Voorgenomen ontwikkeling.....	6
3	NATUURWETGEVING EN -BELEID	8
3.1	Inleiding.....	8
3.2	Bescherming van soorten	8
4	METHODE	9
4.1	Bureauonderzoek.....	9
4.2	Terreinbezoek	9
5	BESCHERMDE SOORTEN	11
5.1	Planten.....	11
5.2	Zoogdieren.....	11
5.2.1	Vleermuizen	11
5.2.2	Overige zoogdieren.....	16
5.3	Vogels	17
5.4	Reptielen.....	19
5.5	Amfibieën	20
5.6	Vissen	20
5.7	Ongewervelden.....	21
6	CONCLUSIE	22
6.1	Conclusie bescherming soorten	22
6.2	Uitvoerbaarheid van de plannen.....	22
6.3	Geldigheid onderzoek	23
	LITERATUURLIJST.....	24
	BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING	25

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

Twence Afvalverwerking is voornemens een mestverwaardinginstallatie te realiseren op een gedeelte van het Elhorst-Vloedbelt terrein te Zenderen.

Het provinciaal inpassingsplan dat in procedure voorligt voorziet in voorzetting van het gebruik van de inrichting als stortlocatie. Er zijn al een paar compartimenten met reeds gestort materiaal aanwezig. Er is nog voldoende ruimte om nieuwe compartimenten met stortvoorzieningen aan te leggen.

Binnen de stortvoorzieningen kan ook de tijdelijke opslag van afvalstoffen plaatsvinden.

In deze rapportage is ook gekeken naar de nabijgelegen boerderij die eigendom is van de initiatiefnemer, maar buiten het plangebied valt.

In verband met deze voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Op basis van een bureauonderzoek en een veldbezoek wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen op het Elhorst-Vloedbelt terrein te Zenderen. De afvalverwerkinglocatie ligt langs de Almelsestraat tussen Almelo en Zenderen.

Het gedeelte van het plangebied waar de mestverwerkingsinstallatie dient te komen bestaat uit een bedrijfshal met parkeerplaats. De rest van het terrein bestaat uit een afwisselend landschap met veel verschillende biotopen als ruigte, struweel, extensief grasland, stukken bos en bomenrijen, boomgroepen en solitaire bomen.

Grenzend aan het terrein ligt een boerderij met diverse opstallen (deze is wel in eigendom bij Twence maar maakt geen onderdeel uit van het plangebied). Deze boerderij is nu gebruikt door een stichting die mensen met afstand tot de arbeidsmarkt helpt met re-integreren. Hier worden projecten uitgevoerd waarbij hout wordt gebruikt om meubels, steigerhout en haardhout van te maken. Onderstaande foto's geven een impressie van plangebied en de directe omgeving.

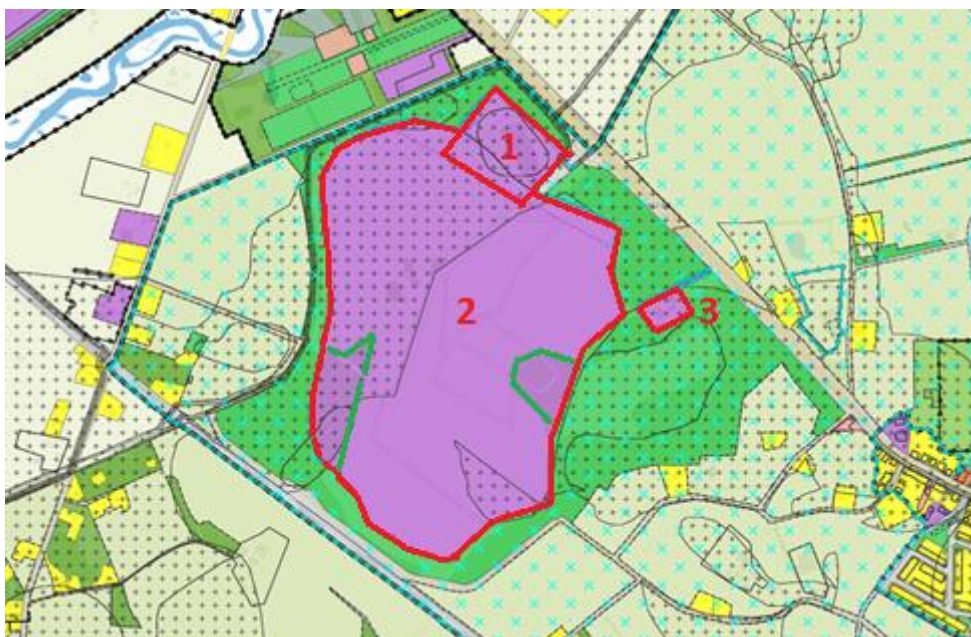

Figuur 1: enkele foto's van het plangebied en de directe omgeving.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

De mestverwerking installatie zal binnen de bestaande bedrijfshal gerealiseerd worden. Voor de aan en afvoer van mest zullen er rondom de installatie aan en afvoerroutes voor vrachtwagens gerealiseerd moeten worden. Daarnaast zal de directe omgeving van de mestverwerking verhard worden waarvoor een klein stuk grasland moet wijken. In de huidige situatie is het overgrote deel van het plangebied rondom de bestaande bedrijfshal reeds verhard. De groenelementen rondom het plangebied blijven gehandhaafd. Het grootste oppervlak van het plangebied is sinds 1993 in gebruik als stortplaats. Deze wordt compartimentsgewijs in gebruik genomen. Vier compartimenten zijn reeds volgestort.

Figuur 2. Topografische kaart van het plangebied. 1. Bedrijfshal 2. Stortterrein 3. Boerderij. (bron ruimtelijke plannen bewerkt in paint)).

3

NATUURWETGEVING EN -BELEID

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag en alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk (Ministerie van Economische Zaken) het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime andere soorten. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet mogelijk blijkt, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie;

- Uit de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer), en veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is overdag door Vincent de Lenne en Marleen Hoofd uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Het veldbezoek is uitgevoerd op 12 februari 2018 bij 2°C, lichtbewolkt weer en windkracht 3 Bft. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten ook genoteerd.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.*

5

BESCHERMDE SOORTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Planten

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Gezien de periode van het jaar (winter) lag dit ook niet in de verwachting. Derhalve is een deskundigenbeoordeling van de potentiële aanwezigheid van beschermde planten in het plangebied uitgevoerd op basis van een biotoopanalyse. Gelet op de aanwezige terreintypen, het beheer en de functie van het plangebied is het niet waarschijnlijk dat binnen het plangebied beschermde plantensoorten voorkomen. Veel van de beschermde soorten komen nagenoeg uitsluitend voor in natuurgebieden.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermde plantsoorten aangetroffen. Er worden dan ook geen effecten op beschermde plantensoorten verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en mogelijk ook watervleermuis.

Verblijfplaats

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;

- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

In het plangebied zijn gebouwen en bomen aanwezig die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen.

Boerderij

Het woonhuis en de naastgelegen schuur bieden mogelijkheden voor verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen. Onder de dakbetimmering en tussen de muren en het dak zit ruimte, daarnaast kunnen vleermuizen een verblijfplaats hebben achter de luiken. Zowel het huis als de schuur zijn steeds muren, een spouw ontbreekt. Ook het pannendak biedt weinig mogelijkheden voor vleermuizen (geen overhangende gevelpannen of nokpannen). De beschikbare ruimtes voor vleermuizen zijn vrij klein en ook beperkt in aantal en niet vorstvrij, hierdoor is dit gebouw alleen geschikt voor een enkele gewone dwergvleermuis als zomer of paar/baltslocatie.

De werkschuur is ter hoogte van het dak geïsoleerd maar niet afgetimmerd. De wanden van de schuur zijn niet geïsoleerd en bestaan uit damwand. De wisselende temperatuur, de tocht, de werkzaamheden en het feit dat er geen scheuren en kieren aanwezig zijn maken het gebruik van de schuur door vleermuizen zeer onwaarschijnlijk.

Voor boombewonende soorten zijn er beperkte mogelijkheden. De meeste bomen zijn van onvoldoende omvang om als geschikte verblijfplaats te dienen. Enkel een aantal forse eiken en haagbeuken gelegen tussen het woonhuis en de werkschuur, evenals de bomen langs de oprijlaan, zouden door vleermuizen gebruikt kunnen worden. Hierin zijn enkele scheuren en een holte aanwezig.

Bedrijfshal

De bedrijfshal is ongeschikt voor gebouwbewonende soorten omdat het een open, ongeïsoleerde ruimte betreft. Deze blijft ook behouden er wordt een dichte hal onder gebouwd. Geschikte mogelijkheden in muren onder het dak of achter plaatwerk ontbreken.

Stortplaatsterrein

De meeste opslag op het terrein bestaat uit jonge bomen en struweel. Op enkele plekken staan wel oudere Zomer- en Amerikaanse eiken en beuken die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor boombewonende soorten. Het gaat hierbij uitsluitend om bosgebied en singel aan de zuidoostkant van het plangebied. De overige beplanting op het terrein is te beperkt van omvang om als geschikte verblijfplaats voor vleermuizen te kunnen dienen. Er is enkel bebouwing aanwezig in de vorm van een gebouw dat dient voor de stortgasonttrekking. Het betreft een laag, halfopen gebouwtje dat ongeschikt is voor vleermuizen.

Foerageergebied en vliegroutes

Zowel de boerderij als de bedrijfshal en het stortterrein zijn geschikt als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen. Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen zoals houtsingels om zich langs te verplaatsen welke als vliegroute kan dienen. Deze zijn binnen het gebied aanwezig. Met name het stortplaatsterrein is erg geschikt als foerageergebied. Dit bestaat uit een afwisselend landschap met veel verschillende biotopen als ruigte, struweel, extensief grasland, stukken bos en bomenrijen, boomgroepen en solitaire bomen. Hierdoor is er veel aanbod van verschillende insecten die kunnen dienen als voedselbron voor vleermuizen.

5.2.2 Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Boerderij

Het erf kan een functie hebben als zomer of paar/baltsverblijfplaats van een enkele gewone dwergvleermuis of een verblijfplaats voor een enkele grootoorvleermuis of ruige dwergvleermuis in de aanwezige bomen op het erf. Tevens is het geschikt als foerageergebied en kunnen er vliegroutes aanwezig zijn. Echter, aangezien er op dit moment geen ontwikkelingsplannen zijn is nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Deze mogelijke functies blijven behouden.

Bedrijfshal

De bedrijfshal biedt geen geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen. De directe omgeving van de hal kan wel gebruik worden gemaakt als foerageergebied voor vleermuizen. In de directe omgeving van de hal is echter voldoende alternatief foerageergebied. Langs de parallelweg waar de hal langs is gelegen staan bomen en ook in de ruimere omgeving zijn veel bosranden en singels om als vliegroute te gebruiken. Negatieve effecten op vleermuizen worden niet verwacht met de voorgenomen ontwikkeling.

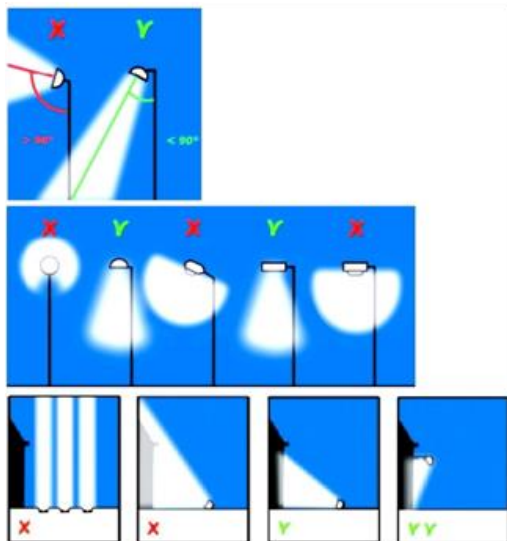
Stortplaatsterrein

De geschikte opgaande bomen die geschikt zijn als verblijfplaats worden behouden op het terrein. Met betrekking tot de verblijfplaatsen is nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing niet nodig.

Met betrekking tot het foerageergebied en de vliegroutes van de vleermuizen zal de ingebruikname geen effect hebben op de functionaliteit van het gebied als zodanig. Door de vaksgewijze ingebruikname over een lange periode zal er altijd voldoende foerageergebied overblijven. Twence dekt de stortvakken die vol zijn af met niet of licht verontreinigde grond. Er van uitgaande dat deze werkwijze wordt voortgezet biedt dit de mogelijkheid voor planten om zich snel te vestigen en zal de omgeving bovenop het stortvak weer snel als foerageergebied geschikt worden. Eventuele vliegroutes langs de randen van het gebied blijven gehandhaafd.

Verlichting

Een aantal nachttactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals watervleermuis en gewone grootoorvleermuis, en er zijn soorten die juist aangetrokken worden door verlichting en bijvoorbeeld rond lantaarnpalen jagen, zoals rosse vleermuis. Op dit moment is binnen en rondom de bedrijfshal beperkt verlichting aanwezig en in de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk enigszins toenemen. Gelet op mogelijk negatieve effecten, aangezien veel vleermuissoorten gevoelig zijn voor verstoring door verlichting, dient de nieuwe verlichting tot een minimum te worden beperkt en moet directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen worden voorkomen. Dit kan o.a. door gerichte verlichting (met leds) aan te brengen (figuur 4). Indien de verlichting van het plangebied en/of de directe omgeving structureel toeneemt is nader onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk om te komen tot een afdoende effectenbeoordeling en toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Indien de verlichting wordt beperkt tot een minimum, waarbij uitstraling naar de omgeving wordt voorkomen, zijn er geen (negatieve) effecten op vleermuizen te verwachten en is nader onderzoek niet noodzakelijk.

Figuur 3. Voorbeelden van verschillende type armaturen en plaatsingen om lichthinder te voorkomen.

Conclusie vleermuizen: Met de voorgenomen werkzaamheden worden geen negatieve effecten op vleermuizen verwacht mits rekening wordt gehouden met verlichting. Indien rekening wordt gehouden met verlichting is nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing niet noodzakelijk voor vleermuizen. Indien er in de toekomst plannen zijn om het erf te saneren of te verbouwen kan het nodig zijn hier nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen uit te voeren.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

5.2.3 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Op basis van het aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn ondermeer de volgende algemeen voorkomende zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: haas, konijn, egel, ree, vos en diverse algemene muizen. Deze soorten gebruiken het plangebied als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied. Daarnaast zullen een aantal van deze soorten het plangebied gebruiken als migratieroute. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime andere soorten. In de provincie Overijssel is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling opgesteld.

Onder het beschermingsregime andere soorten vallen ook soorten waarvoor de provincie Overijssel geen vrijstelling heeft afgegeven. Het betreft hier das, eekhoorn en steenmarter deze soorten zijn bekend uit de omgeving van het plangebied.

Steenmarter

Van de steenmarter zijn in de bedrijfshal sporen (uitwerpselen en afgebeten veer) aangetroffen. Bovendien is uit eerder onderzoek (*Eelerwoude, 2015*) ook gebleken dat steenmarter gebruik maakt van de bedrijfshal. Verblijfplaatsen ontbreken maar de bedrijfshal maakt wel deel uit van het leefgebied. Dit betreft echter geen essentieel leefgebied gezien de ligging in een groene omgeving en gezien de stapsgewijze ingebruikname van het omliggende stortterrein.

Van de eekhoorn zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen, er is echter wel geschikt leefgebied voorhanden in de vorm van het dennenbos aan de oostzijde van het stortterrein.

Van de das zijn geen sporen of verblijfplaatsen aangetroffen, er is echter wel geschikt leefgebied voorhanden. Aangezien in de omgeving geen dassen voorkomen (zoogdiervereniging) en er geen geschikte bosgebieden nabij het plangebied liggen wordt niet verwacht dat er in het plangebied dassen voorkomen.

Veldspitsmuis

Er is nog maar weinig bekend over de veldspitsmuis. De soort is gebonden aan cultuurlandschap en volgens sommige kenners is de soort algemeen voorkomend, maar wordt de soort sporadisch gezien. De soort wordt in diverse terreintypen aangetroffen (jonge aanplant, overhoekjes, tuinen, bomenrijen langs zandwegen, bermen etc. (Snaak, 2008). Binnen het plangebied komt geschikt biotoop van de veldspitsmuis voor; open terrein in combinatie met een kruidenrijke ondergroei met open stukken. Voldoende openheid in vegetatie en enige dynamiek lijken belangrijke factoren in het habitat van de soort. De veldspitsmuis komt ten oosten van het plangebied (in Oost-Overijssel) voor (Snaak 2008). Het leefgebied van de soort bevindt zich in Twente ten oosten van de lijn Almelo, Enschede. De dichtstbijzijnde locaties ten aanzien van het plangebied bevinden zich rond Albergen en Saasveld. Tot nu toe zijn verder richting het westen nog geen waarnemingen van veldspitsmuis verricht. Afgelopen jaren zijn weer diverse uilenballen door de heer Snaak uitgeplozen veelal aangeleverd door vogelwerkgroepen (braakballen voornamelijk afkomstig uit kerkuil en torenvalkkasten (aangeleverd o.a. door natuur en vogelwerkgroep de Grutto). Hierin is geen ander beeld betreft verspreiding naar voren gekomen, wel zijn er meer waarnemingen uit Noordoost Overijssel (omgeving Ootmarsum, Mander en Vasse). Daarnaast zijn de braakballen van torenvalk op het terrein ook uitgeplozen, hierin zijn geen schedels van veldspitsmuis aangetroffen. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat veldspitsmuis niet in het plangebied voorkomt.

Effecten en ontheffing

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime andere soorten. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Overijssel een vrijstelling opgesteld.

Voor de soorten met een bescherming als steenmarter, eekhoorn en das geldt dat negatieve effecten zijn uit te sluiten. De bedrijfshal maakt wel onderdeel uit van het leefgebied van de steenmarter maar dit betreft geen essentieel leefgebied. Ook na de ontwikkeling blijft voldoende leefgebied voor deze weinig kritische soort voorhanden. Het dennenbos aan de zuidoostkant van het plangebied is geschikt als leefgebied voor eekhoorn, hier vinden geen ontwikkeling plaats, negatieve effecten op eekhoorn worden uitgesloten.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid kan gemaakt worden tussen broedvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten. Vogels met jaarrond beschermde nesten, komen elk jaar terug bij hun nest. Dit nest mag dus ook niet buiten het broedseizoen verwijderd worden.

Broedvogels

De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van bossen, struwelen en parken. Onder andere de volgende vogelsoorten maken gebruik van het plangebied; holenduif, barmsijs, heggenmus, kuifmees, houtsnip, boomkruiper, merel, koolmees, vink, boomklever, goudhaan, grote bonte specht, glanskop en roodborst. Daarnaast heeft de terreinbeheerder aangegeven dat ook Kievit, kleine plevier, fazant en grutto voorkomen op het terrein. In 2012 is door de Twentse vogel werkgroep een broedvogelinventarisatie uitgevoerd op het terrein, daarnaast is in 2014 voor de broedvogelatlas door Jos v/d Berg geïnventariseerd op het terrein.

Leuke waargenomen soorten betreffen voornamelijk waargenomen soorten van schrale en ruigteterreinen als kwartel, koekoek, roodborsttapuit, grasmus, braamsluiper, bosrietzanger, spotvogel, kneu.

Er is een torenvalk waargenomen boven het terrein. In de bedrijfshal bevinden zich twee nesten die mogelijk van torenvalk zijn. Hier zijn ook braakballen van torenvalk aangetroffen. De torenvalk is ook al bij eerder onderzoek (*Eelerwoude 2015*) aangetroffen in de bedrijfshal. Twence heeft aan de rand van het stortterrein een torenvalkenkast opgehangen.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Waarnemingen van vogelsoorten met een jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaats betreffen alleen buizerds.

Van de buizerd zijn twee paren waargenomen, waarvan één paar nabij de boerderij en één paar in het bos aan de westzijde naast het stortterrein. In de zuidzijde van het bosterrein aan de zuidoostkant van het plangebied zijn 3 horsten van buizerd aangetroffen. Deze horsten bevinden zich buiten het plangebied. Overige soorten waarvan de verblijfplaats jaarrond beschermd zijn worden gezien de bevindingen uit het veldbezoek en eerdere broedvogelinventarisaties niet verwacht in het plangebied.

Effecten en ontheffing

Broedvogels

Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen worden kunnen in veel situaties worden voorkomen door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Buizerd valt onder deze bescherming. Nesten zijn alleen waargenomen buiten het plangebied. Het plangebied wordt wel als foerageergebied gebruikt, dit leefgebied blijft op in de toekomst voorhanden. Negatieve effecten op buizerd worden niet verwacht.

Conclusie: bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met (in gebruik zijnde) nesten van vogels.

5.4 Reptielen

Voorkomen en functie

Beschermde reptielen zijn gebonden aan specifieke terreinen. Op het stortterrein komen enkele hellingen voor die geschikt zijn voor levendbarende hagedis. Het overgrote deel van de hellingen is echter begroeid met dichte ruigte en hierdoor minder geschikt. De dichtstbijzijnde populaties van levendbarende hagedis bevinden zich op de heideterreinen ter hoogte van landgoed Twickel (ter hoogte van Azelo).

Gezien het huidige verspreidingsgebied en de geïsoleerde ligging van het terrein wordt levendbarende hagedis niet verwacht in het plangebied. Ook de terreinbeheerder die een goede kennis heeft van flora en fauna heeft nog nooit levendbarende hagedis op het terrein aangetroffen. In 2012 tijdens een uitgebreide broedvogelmonitoring op het terrein is daarnaast ook gelet op ander beschermde soorten waaronder reptielen, deze zijn destijds echter ook niet aangetroffen.

Ook is hazelworm van deze terreinen rondom Twickel bekend. Hazelworm is in Twente bekend van enkele heidevelden met omliggende droge bosgebieden rondom heideterreinen Twickel, Springendal rondom Ootmarsum, De Sallandse Heuvelrug en enkele landgoederen rondom Oldenzaal/De Lutte. Het gaat hier allemaal om grote aaneengesloten bosgebieden met schraal grasland en heideterreinen. Gezien het voorkeursbiotoop van de soort, de geïsoleerde ligging van de Vloedbelt in agrarische gebied zonder grote boscomplexen en het feit dat hazelworm nog nooit is waargenomen op het terrein ondanks dat de terreinbeheerder een zeer goed beeld heeft van de aanwezige flora en fauna is hazelworm uit te sluiten op het terrein.

Effecten en ontheffing

Beschermde reptielen worden niet verwacht in het plangebied. Negatieve effecten op reptielen zijn dan ook niet aanwezig. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen niet noodzakelijk.

5.5 Amfibieën

Voorkomen en functie

Op het terrein bevinden zich twee poelen. Eén poel ligt dicht bij de bedrijfshal, de andere poel ligt ongeveer 200 meter verderop (recentelijk gegraven). De soorten in de poel bij de bedrijfshal zijn enkele jaren geleden onderzocht (*Eelerwoude, 2015*) en een jaar geleden verplaatst naar de poel die 200 meter verderop ligt. Het betrof bastaardkikker en bruine kikker. Bij werkzaamheden rond de bedrijfshal zullen de amfibieën die de poel wederom gekoloniseerd hebben weer moeten worden verplaatst naar de verderop gelegen poel. Beschermden amfibieën worden gezien het huidige verspreidingsgebied niet verwacht in het plangebied.

Effecten en ontheffing

Bij werkzaamheden rond de bedrijfshal zullen de amfibieën die de poel wederom gekoloniseerd hebben weer moeten worden verplaatst naar de verderop gelegen poel. Het is aan te bevelen om de werkzaamheden aan de poel uit te voeren wanneer de larven zijn volgroeid, vanaf augustus, en voordat volwassen exemplaren zich ingraven voor de winterslaap, voor november (zorgplicht).

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor amfibieën niet noodzakelijk. Indien de amfibieën worden overgezet voordat de werkzaamheden beginnen is aan de zorgplicht voldaan.

5.6 Vissen

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied zijn alleen twee poel aanwezig en geen overige waterelementen. In de poel zijn tijdens de bemonstering in 2015 geen vissen aangetroffen. (Beschermden)vissen worden niet verwacht binnen het plangebied.

Effecten en ontheffing

(Beschermden) vissen worden niet verwacht in het plangebied. Van negatieve effecten is geen sprake.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen niet noodzakelijk.

5.7 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Van de overige soortgroepen als dagvlinders en libellen kan gesteld worden dat de beschermde soorten voornamelijk gebonden zijn aan specifieke terreintypen zoals hoogveen, droge- en vochtige heiden en vennen. Deze biotopen worden voornamelijk in natuurgebieden aangetroffen en ontbreken binnen het plangebied. Populaties van beschermde ongewervelden worden daarom niet verwacht in het plangebied.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermde ongewervelden aanwezig. Er worden dan ook geen effecten op beschermde ongewervelden verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6

CONCLUSIE

Op basis van deze quickscan worden de onderstaande samenvattende conclusies getrokken.

6.1 Conclusie bescherming soorten

Het plangebied biedt een potentieel habitat voor een aantal beschermde soorten. Hoewel er geen gerichte en uitgebreide veldinventarisatie heeft plaatsgevonden, is op basis van de beschikbare literatuurgegevens en eenmalig veldbezoek vastgesteld dat het terrein mogelijk van belang is voor enkele algemeen beschermde soorten met een landelijke vrijstelling en voor enkele soorten zonder deze vrijstelling. Voor veel soorten maakt het plangebied onderdeel uit van het leefgebied van de betreffende soort. Dit betreft echter geen essentieel onderdeel en is ook na de ontwikkeling nog steeds voorhanden als leefgebied. Negatieve effecten op deze soorten zijn niet aanwezig. Wel dient rekening gehouden te worden met verlichting ten aanzien van vleermuizen (zie paragraaf 5.2.2).

Dit is echter niet van toepassing op broedvogels. Voor deze soorten geldt het onderstaande.

- Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. In veel situaties kan dit voorkomen worden door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Bij werkzaamheden binnen het broedseizoen dient er rekening gehouden te worden met nesten van vogels en de algemene zorgplicht.

6.2 Uitvoerbaarheid van de plannen

Mits rekening gehouden wordt met de voorgenoemde maatregelen en werkwijze is geen overtreding van de natuurwetten en natuurbeleid aan de orde. Vanuit de eisen van de natuurbescherming is het plan derhalve uitvoerbaar.

6.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. De bevoegde gezagen hanteren de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Voor onderzoeken waar alleen algemeen voorkomende soorten, de overige beschermde soorten van de Wet natuurbescherming aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie) (2016). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. – *Natuur van Nederland 12*. Naturalis Biodiversity Centre & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). *De amfibieën en reptielen van Nederland*, - *Nederlandse fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dietz, C., Helversen, O. van, & Nill, D. (2011). *Vleermuizen: Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*. Utrecht, Nederland: De Fontein & Tirion Uitgevers.
- Limpens, H. , K. Mostert en W. Bongers (1997). *Atlas van de Nederlandse Vleermuizen*. Utrecht: KNNV Uitgeverij.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels*, - *Nederlandse fauna 5*. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European invertebrate Survey – Nederland.
- *de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn*. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen.
- Weeda, R., Westra, C., Westra, E. J., & Westra, T. (1985-1994). *Nederlandse oecologische flora: Wilde planten en hun relaties 1 t/m 5*. Amsterdam, Nederland: IVN in samenw. met de Vara en de VEWIN.
- Broedvogelinventarisatie Elhorst/Vloedbelt *Twentse vogelwerkgroep 2012*
- Quickscan Flora en faunawet Elhorst-Vloedbelt, Zenderen, *Eelerwoude 2015*
- *Snaak 2008, Prooidieren van kerkuil in Noordoost Nederland*.

Websites

http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer/app/atlasvanoverijssel_basis/v1

www.ravon.nl

www.zoogdierverseniging.nl

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

- 1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

- 2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd¹.

- 3. Beschermingsregime andere soorten**

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Voor een overzicht welke soorten onder welk beschermingsregime vallen.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd. De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

¹ De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 1. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat

van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).

2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** "De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort".
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".
- **Beschermingsregime Overige soorten:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatistische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatistische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatistische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.